

DNEVNIK

USPOMENE I REFLEKSIJE

Kada sam ulazio u lađu svetog Petra, u posadi nije mirisalo na pobunu. Barka je plovila u relativnom miru. Sada je ušao nemir. To je onaj isti nemir koji već dugo osjećam i koji se cijedi iz povijesti, posebno povijesti raspada svih vrijednosti.

Volio sam čitati povijesti.

Bile su to male povijesti jedne sekte, nekih tajnih bratstava, povijest krađe kraljičine ogrlice, povijest egiptomanije kakvu je mogao napisati jedan Balstrutaitis, koja je poput kakva detektivskog romana u kojemu se na evropskom ali i na azijskom tlu otkrivaju tragovi Izide. Iz povijesti se cijedio duh strave koji sam gutao proždrljivošću dojenčeta. To je bio užas koji je učinio deplasiranim i smiješnim večernje odlaske u kinematografe u kojima se prikazuju filmovi jedne groteskne grozomore. Vrlo često čitao sam ono što se od Balzaca do Jacquesa Bergiera i njegova *Planeta* naziva »tajnom historijom«; stranice nalik nekoj romanesknoj mitomaniji, gdje su iščezavale granice između stvarnoga i imaginarnog, bliske literarnim fantazmagorijama Jorgea Luisa Borgesa. Jedva da sam gdje nailazio na kršćanske poruke.

Ako se neka zamišljena rezultanta te svekolike historije mogla hipotetički izvući, iz prošlosti u budućnost, kao logički konkluzij toga povijesnog kretanja, onda bi se završavala u konkretnom mraku, koji se često nazivao, ili doživljavao, paradoksalno, »svijetlom budućnošću«; mrak crn kao tačka, na kraju povijesti i vremena. Takve neke futurološke projekcije nalaze se u romanima Zamjatina, Huxleyja, Orvela, pa ipak su sva ta djela anti-utopije bila uproštena, naivna, horizontalna kao romani dvadesetog stoljeća i misao tog stoljeća; bez Boga i bez đavla.

Za historiju, koja je *magistra vitae*, za koju se govorilo da nije nikoga ništa naučila, imao sam posebnu predilekciju, kao prema nečemu što može zamijeniti roman, prema kojem sam stekao ono gađenje koje je mogao osjećati Lautréamont i povremeno bio uvjeren da je to vrazje otkriće, kao što je mislio mgr. L. Cristiani. Ta »učiteljica života«, »koja nikoga nije ničemu naučila«, što je upućivalo na veliku krizu pedagogije

koja će se završiti rasulom sveučilišta i škola, u koje će se uvući svakojaka agitacija i gdje će prosvjećivanje i prosvjeta, paradoksalno završiti u mraku; u kojima će se još predavati nasilje, blud i kojekakve opskurne vještine,¹ naučila me vjerovanju i moja je konverzija dijelom proistekla i iz toga marljivog čitanja malih i tajnih historija. Ja sam bio posljednji dobar student, toliko otvoren za istinu da je može primiti i od one učiteljice koja nikoga nije ničemu naučila. Uostalom, svidale su mi se legende o jednoj tajnoj ezoterijskoj pedagogiji. Istina se čuvala u veličanstvenom depozitu Katoličke crkve, kao u novozavjetnom kovčegu, koji polako otkrivam, pronicavošću detektiva zavaljena u udobnoj fotelji, među malim i tajnim historijama; knjigama koje su govorele o jednoj krađi kraljičine ogrlice, o rozenkrojcima, bavorskim iluminatima, jednom datumu iz 1789. godine, *terreure l'an mille*; povijesti jedne velike podvale iz vremena *fin de siècle*, jedne bitke, kakva je bila ona na Valmyju koja je toliko očarala faustovskog pjesnika Goethea učvršćujući ga u mjeranju da njome počinje novo doba; povijesti svilenih bubu, zlatne groznice, petroleja, pamuka, anarhizma, karbonara, parnih strojeva, jednog pokolja carske obitelji, kraljoubojstva, templarskog reda, čudovišnih ruskih sekta, američkih sekta, sestara Fox, spiritizma, magnetizma, scijentologije, magije i povijesti velikih hotela. Kao da je u košmaru tih knjiga, kupljenih pored Seine, u antikvarnicama pored stanice Termini, u malim knjižarama tu i tamo, a nekad su knjige bile čudesno poredane jedna pored druge, tačno tako kako su bile zapisane u mom podsjetniku knjiga koje treba neizostavno nabaviti, bili sakriveni neki tragovi koji će me konačno dovesti do otkrića čudnog i sakrivenog bisera, božanstvenog kao sama milost, poslije čega ću steći slavu i mjesto u nekom bajoslovnom kraljevstvu. Tako će i biti.

A na samom početku sam ih čitao s onim već bolesnim estetizmom Huysmansova junaka, prolazeći kroz pustinju, nailazeći na jezive prizore, krv, spletke, dok se dizala prašina knjiga i njihovih mistifikacija.

Bio sam u pustinji kojom lutaju đavli.

Tu i tamo naišao bih na otisak njegove šape, ili njegov rukopis, ne na samo one koje se čuvaju u velikim bibliotekama i čije faksimile nailazimo u mnogim ilustriranim povijestima magije i demonologijama, ne dakle na manuskripte čudovišnih paktova, ni na automatske tekstove nesretnih medija u kojima iznenada prepoznajemo rukopis mrtvog Williama Crooksa, već na prodor jeziviji od onoga prodora đavolskog duha u luđačkim tekstovima Antonina Artauda, iz ludnice i godine 1943, na, dakle, autentičan trag Sotone, koji jednom otkriven može logično objasniti mnoge nečuvene zločine, zlokobno postojanje nekoga tajnog društva, nastanak neke krvoločne ideologije, egzistenciju Moloha, zlatnog teleta kapitalizma, ukrštenu zmiju i rogove; a zatim novo poganstvo, Levijatana strahovitih autokratskih država, osobito one koja se nazire u djelima anti-utopije. Otkrivao sam periodično u tim historijama đavla koji se uplitaó između redova i došaptavao neke tekstove. Kroz knjige, kao kroz moju pustinju nad kojom se dizala prašina prašnjavih knjiga i opsjene, provla-

¹ U mnogim visokim školama i koledžima kao i na sveučilištima Južne Karoline, Alabame i Njujorške Škole kontinuiranog obrazovanja otvoreni su tečajevi vješćanstva i magije (Cal. McCrystal. Witchcraft church, The Sunday Times 7. prosinca 1969).

čili su se zlodusi svijeta, ali i jedna crvena nit koja je mogla biti spasonosna. Nalik na trag krvi, gubila se u podtekstu, kao ponornica, nestajući s površine teksta, pojavljujući se iznenada u nekoj rečenici, kao slučajno ostavljen trag, kao kamen smutnje, na putu kroz pustolinu, i okrećući list iznenada bi se ukazivala Crkva, kao iza okuke kada pogled padne na nepoznati pejzaž.

Čitajući historije ja bih se iznenada osjetio kao čovjek koji je greškom uvučen u neku čudovišnu spletku, recimo kao junak »Ministarstva straha« Grahama Greena, i koji kroz strah, zaborav svojega bića, kroz labirinte i pustoš razorena grada i svoje vlastite ličnosti otkriva zavjeru protiv zavičaja koji vidi prvi put u novoj svjetlosti, kao i sve ljude, preobražavajući se postepeno u *novog čovjeka*. Nisam namjeravao tražiti ni đavla ni Boga. Tragovi đavla su se dosta često mogli naći u tim knjigama. Analitičari nacizma kao Powels, Bergier i Brissot vide jasno jedan *crni red*, teozofske serklove, satanske kultove, mage i medije, nečiste sile i čitavu konkretnu crnu magiju u pozadini nacizma. Misle da bi inspiratori mogli biti oni koje kršćani, kao i religiozni ljudi uopće, nazivaju đavlina. Nešto tako. A ipak, barem Bergier, kao učenjak, akademik, čedo pozitivizma koji se u njegovoj krajnjoj instanciji, neumitnom crtom parabole, vraća zagonetkama, misterijima i natprirodnom, mogao bi se kloniti toga da vidi nečiste i natprirodne sile u pozadini političkih i socijalnih gibanja. Claudel je u dolarskom znaku — \$ vidio znakove đavla: rogove i zmiju. Klimov u knjizi *Moje je ime Legion* otkriva jedan odjel NKVD-a koji operira crnom magijom i po tom se piscu mnoga zbivanja u svijetu, kao pojava bitnika, atentati i pobune, objašnjavaju djelovanjem toga odjela posredovanjem nečistih sila. Bergier, konzekventni pozitivist, a linija konzekventnosti je parabola, logaritamska krivulja, na kraju pozitivizma tvrdi: najezgaktinja je znanost teologija. Dostojevski je govorio da će u onom trenutku kada se Babilonska kula civilizacije ne bude mogla završiti i čitavo poduzeće izgledalo beznadno, najtrezniji među arhitektima i zidarima te kule pozvat u pomoć same đavle. Tada će već biti doba Antikrista, kao konkretne povijesne ličnosti. Ribadau-Dumas misli da je blizu trenutak kada će Katolička crkva prestati da spominje đavla i on se toga pribojava. Nije li se parabola teologije opasno zakrivila u vremenu krivih učenja? Teologiju kao da guši pozitivizam na samrti, što je dosta groteskna slika.

Ako sam u svojim knjigama otkrivao đavla, onda sam mogao lako uočiti mjesto u kojemu se koncentrira njegova najveća mržnja. Mržnja prema Katoličkoj crkvi bila je golemo zdanje, sam novi Babilon. I u tim malim povijestima đavao je preko svoje agenture nedvosmisleno progonio Crkvu i usput dizao prašinu i bacao pijesak u oči, u toj mojoj pustinji, gdje se miješala prašina knjiga i mistifikacija. Sklapao sam jedan mozaik od malih otkrića, kao u igri s puzzlejama, a bio sam strpljiv i konzekventan, što je značilo da će se moje otuđenje završiti u otkriću zavičaja i da ću se jednoga dana vratiti očinskom domu. I u malim povijestima svilenih buba, petroleja, romantizma, talijanskog preporoda, 1848, 1666, modernog slikarstva, kazališta, otkrivao sam kamačak koji mi je upravo nedostajao.

Pošteni čitalac mora uzeti u obzir moje strpljenje, sposobnost logičkog rasuđivanja i moj maksimalan I. Q. Nijedna od tih knjiga nije bila katolička. Što su radili katolici u jednom svijetu koji je đavolski? Tek kasnije ću otkriti njihove knjige. Nije ih bilo dovoljno. Bile su dobro sakrivene kao da je đavo djelovao i u knjižarama i u bibliotekama. Ali u tim povijestima koje sam čitao nalazio sam trag moje Crkve, kao crvenu nit koju mi je moj anđeo postavio u tom labirintu. Crkva je često bila u podtekstu kao u katakombama. Cijela povijest mi se iznenada ukazivala kao povijest Crkve, točno kao u filozofiji povijesti Nikolaja Berdjajeva.

Približavanje Crkvi sada mi izgleda kao *približavanje sakrivenom u Maštarijama* Jorgea Luisa Borgesa.

Antikatolicizam koji sam nalazio bijaše vrlo lukav i zloban. Pa ipak svi argumenti i sva logika kojima su se pisci služili protiv Crkve samo su me uvjeravali u njezinu istinitost i dostojanstvo, okrećući njihovu nedovoljnu logiku, kao Chesterton, kojemu su upravo lukave primjedbe protiv Crkve najviše i koristile u približavanju njezinoj nepoznatoj istini. *Logičko rasuđivanje ima samo dva moguća ishoda: ono se završava u Katoličkoj crkvi ili u ludnici*, govorio je Chesterton. Ja sam logički rasuđivao i nisam htio da odem u ludnicu samo zbog toga što je đavo raspirio mržnju protiv Crkve. Samo jednom logikom mogu objasniti to okretanje prema Crkvi, koja se iznenada pojavljivala iza neke stranice, kao iza brijege, kada pogled padne na nepoznati pejzaž u kojem se bijeli seoska crkva. To je osjećaj kao onaj kada čovjeku skidaju povez s očiju, na gubilištu, kada dolazi carski glasnik, s glasom carevim o pomilovanju i on prvo ugleda križ, jedan zvonik, crkvu i to poslije čitava jednog života u mraku, koji se u paroksizmu završava povezom na očima i gubilištem, a upravo je privilegij te vizije imao Fjodor Dostojevski. Nema sumnje da sam putovao kroz pustinju, koja je po Borgesovoj labirintologiji najzapatljaniji labirint, s povezom na očima, crnom vrpcom od samih iluzija, pa ipak je ona spadala i, suprotno svakoj intenciji pisaca, ja sam dosta jasno vidio Crkvu.

Prije nego što zahvalim logičkom rasuđivanju trebalo je možda da spomenem jednu igru, izmišljenu mnogo prije nego što sam pasionirano počeo čitati povijesne knjige. To je bila igra izvrtanja u okviru neke dosta komplicirane najeutike, nešto nalik metodi nekih starih filozofa koji istovremeno brane dva suprotna stava, to jest s istovremenom intencijom da imaju dva stava, da se razvije sposobnost odbrane teze i antiteze, pa ako su pisci mojih antikatoličkih knjiga razvijali tezu dosta uspješno, pa ipak samo za nedovoljno logične ljude, ja sam uspješnije razvijao jednu latentnu apologiju katolicizma u mojemu srcu.

Uostalom, živio sam u izokrenutom svijetu i ja sam taj svijet iznova okretao, točno tako kao u mojoj praksi s teodolitom za vrijeme mojih snimanja po Srbiji. Negativ Crkve u malim i tajnim historijama zavlacio sam u fiksativ neke moje misaone alkemije i uvijek bih iznova ugledao Crkvu, kao Božju kreaciju, ovdje na zemlji, gdje je sve nestalo.

I govoreći jezikom evanđeoske parabole, ja sam uistinu bio kao čovjek koji traži biser i otkriva kraljevstvo Božje, kamen koji je odbačen, stijenu

na kojoj je podignuta Crkva, najdraže među dragim kamenjem, čije sam odsjaje nalazio u bespreglednom pijesku pustinje. Kad otkrijete taj biser čini vam se bespredmetnim sve što imate. Raskidate neke veze. Iščezava sarpeladanska religija umjetnosti, ogistontovska religija pozitivizma. Izlazite iz zatvorena svijeta literature koju pravite radi nje same, koja postaje sama sebi cilj. Ostavljate za sobom prostore bezbožnog humanizma, male volterijanske vrtove. Nešto iza vas već trune. Vršite jednu revalorizaciju. Nešto devalvira dok druge stvari koje su obesvrijeđene sada iznova vrednujete i one dobijaju neslučenu cijenu. Cijenite prezrene stvari. Devalvira moneta, zlato gubi vrijednost. Crvi izjedaju zemaljske brige. Žmrtni čas vreba trenutak kada će se vaše zemaljske žitnice napuniti i kada ćete upasti u slatku samoobmanu. U zemlji loše zakopani talenti. Vi ih otkopavate. Sve jasno vidite, u novoj svjetlosti nečuvane iluminacije milosti i Evanđelja. Govorite jednim novim jezikom. Vaši se prijatelji iščuđavaju. Ludi ste za svijet onaj isti koji već trostruko zovu ludim: ludi, ludi, ludi svijet. Vi imate rječnik novoga Izraela, a po ulicama se govori jezikom Babilona.

BRATSTVO RASIPNIH SINOVA

Ulazeći u lađu svetog Petra vi osjećate kako raste duh pobune i neposlušnost, ondje gdje ste to najmanje očekivali.

Bili ste pobunjenik, rano ste otišli od kuće, roditeljski dom ostao je kao uspomena utopljena u maglama djetinjstva. Nalazite drugove nemirna duha, pustolove čija je avantura ostavila nesumnjiv trag jednoj kulturi, inspirirala nekoliko naraštaja slikara, inspirirala sineaste crnog vala, ostavila otiske svojeg duha u nekoliko likovnih akademija, čije su slike obišle svijet. Oni su čitavi jedan pokret. Polako su nestajali u velikim prostranstvima.

To je bio jedan vihor, jedna inkarnirana pobuna. U tom bratstvu se razvijala magija ekstrema, sile tenzije, napetost, konflikti i ljubav. Bratstvo se kovalo u vatri i baš tu kao u nekom tajnom laboratoriju među suprotnostima, među silama divergencije, naslijeđenim, prenesenim genama i tradicijom, pothranjene duhom vremena u kojemu se sve raslojava i divergira u eksploziji jedne civilizacije, gangrenoznoj progresiji Zapada koji je obuhvatio sve strane svijeta, progresivno rastućoj entropiji svijeta, nastajala je jedna misao o mediali, sanjala se točka susreta svih *izama*, mjesto »potisnute brzine«, kako bi kazao Salvador Dali, u kojem transcendentira dinamika svekolike dijalektike i misli u *status quo* Boga, gdje se jedino nalazi mir. Ljepota koju je sanjala mediala bila je s one strane dijaboličke ljepote, kao privida, ili očigledne rugobe u koju se sunovratilo lijepo sistemom jedne inverzije, magijskim principom *au rebours*. Sanjali smo ljepotu, a u Parizu, prvi, drugi ili treći naraštaj mediale ostavio je pečat surove umjetnosti, prema kojoj je Dubuffetova *Art brute* stvar dosta nježna. Dado, Ljubo, Veličković, Borko, Arsić, Tošković. Makavejev na pariškoj premijeri svojeg *Ljubavnog slučaja* u kinematografu *L'Harpa* kaže da ste bili među inspiratorima jednoga crnog vala u okviru kojega je on napravio svoje filmove. Publika traži da vas vidi. Vi se kajete nad paklom i grijesima svoje mladosti.

Ali sada se *mediala* raslojava na *med* jedne sakralne tendencije, danas sve očiglednije za one koji prate djelovanje grupe, i *ale*, jedne *non plus ultra* rugobe, surovosti, umjetnosti aktivnog djelovanja. *Mediala*, kao riječ, implicira jednu potčinjenu *abu* ubijenu aždaju i zato je sveti Juraj i probodena aždaja sve češći motiv nekih naših slikara, a jedna izložba sakralnog slikarstva već je u programu i priprema se, nad mrtvim truplima intimnih dragona, kao nad životinjama koje su pod nogama evanđelista i svetaca, anđela i kraljeva u Saint-Denisu.

Bilo je to divno i surovo bratstvo. Dječaci rođeni u nevremenu. U doba »smrti Boga«, ukusa kraja svijeta, grozničavih priprema avangarde Antikrista. Divni pobunjenici jednoga naopakog svijeta, opijeni avanturama, posljednji dendiji jednog društva na smrti, dječaci koji su se odupirali snoviđenjima i mamurlucima jednog somnabulnog svijeta opčinjenog iluzijama i himerama, koji su tražili stvarni svijet i otkrivali ga kao komad krvava mesa. To su bili ljudi koji su kovali jedan moral, u vakuumu svijeta bez Boga, u atmosferi Božje odsutnosti, koji su jurili neobuzdanošću divlje mladosti svoj vlastiti integritet, dok se sve rastvara pred njihovim još dječjim očima. Naše je djetinjstvo bilo među lešinama. Susretali smo ljude bez identiteta, bez ja-a, bez lica. Brzi na pesnicama borili smo se za dostojanstvo i za naša prava, koja su nam otimali. Moj dobar drug Đorđe Matović uzima zakon u svoje ruke i sudi, uvjeren da je iznevjeren, da živi u nesigurnosti, da su zakoni rasula jači od slova zakonika koji je iznevjeren. U njegovim rukama je zakon oštar kao nož. Hoćemo li izgubiti duše, boreći se tako na smrt i život, u svijetu mjesečarskom? Poslije robije ja mu govorim o Bogu, kojega moramo naći, bježeći i od svojih vlastitih životinja u jednom životinjskom svijetu u praskozorju doba Velike Životinje. Neka se zbog toga nitko ne sablažnjava. Mjesečari ovoga svijeta, građani koji po Hermanu Brochu žive u dobu trijeznosti, kao u sumraku svijeta, gaze krv do koljena i to krv poklane djece. Treba samo da otvore oči, kada bi to mogli i kada bi bilo dovoljno onih koji su budni, u Getsemanjskom vrtu druge smrti Kristove, agonije njegove Crkve, da probude usnule.

Naša borba za humanitet, nema sumnje, bit će nagrađena milošću i ja već vidim kako se bude mnogi moji dobri drugovi iz jednog bratstva za koje nikada nisam mogao kazati da je prokleta. Nastojali smo biti uspravni, dostojanstveni, nepodmićeni. Bili smo dendi, što znači da smo prkosili jednom svijetu i to bi bilo strašno da taj svijet nije bio naopak i uspavan svakojakom hipnozom i uspavankama.

Bilo bi interesantno napisati knjigu o tom bratstvu, najčudesnijeg humora, iza kojega je ostala čitava rijeka anegdota. Nismo se opijali, a bili smo opijeni veličinom i smjelošću. Dado je bio najsmjeliji skakač s visokih stijena u more i s visokih mostova. Jednog dana skočit će u umjetnički Pariz istom smjelošću i ostat će lebdjeti mlad i smion na umjetničkom nebu Pariza. Dugo u noć, u jednom mlinu u Normandiji, govorimo o kršćanstvu i Bogu.

Najveći je među dendijima nesumnjivo bio Mišel Kontić. Intelektualni je dendizam isto što i borba protiv trivijalnosti ovog svijeta, a ima li što trivijalnije od praktičnog i filozofskog materijalizma, od vladajuće religije

zlatnog teleta? Vukota Vukotić, genijalni arhitekt, čiji epigoni sada dobijaju najveća priznanja u zemlji, bio je najjači među nama. Najjači u cijelom jednom gradu. Tu grdosiju iz našega surova bratstva treba zatim vidjeti kako se spušta na oba koljena pod svodovima gradskih vrata u Kotoru, pred skulpturom Majke Božje, diže obje ruke iznad glave i ostaje tako moleći se za jedan napaćeni narod, okružen šutljivom gomilom. Crnogorski plemić, genijalni arhitekt Vukota Vukotić bit će prvi čovjek koji će poslije Papine enciklike *Humanae vitae* govoriti sa zanosom o papinstvu, neposredno poslije nego što je objava toga teksta odjeknula kao bomba u svijetu, već bolesnom, i gotovo podijelio Katoličku crkvu, tako da se ta pukotina još vidi.

Kada sam shvatio da medialu treba fundirati na Kristu, da je to jedini temelj i da je sam naš Gospodin pokazao stijenu koja se ne raspada, kada je pojam mediale, ah možda posredstvom theillardovske kristologije, postao sam Krist, koji ubija životinju u nama, prošlo je bilo dosta vremena i naša velika grupa bila je u dijaspori. Među preostalima činilo se kao da Riječ pada po kamenu. No možda je bilo u plodnoj zemlji i treba samo počekati proljeće koje smo slutili, kao novu renesansu, ovaj put okrenutu Bogu.

Mediala kao učenje, nikad uostalom neuobličeno, ali i bratstvo medijalista, ljudi koji su išli opasnim putem, kao slikarstvo, poezija i historija, otvarali su mi vrata percepcije jedne nove vizije, i tako često poslije nekog susreta, kao poslije neke stranice male ili tajne povijesti, pogled mi je padao na Crkvu, koja se jednim posebnim prosedeom automatski pretvarala iz negativna u pozitiv.

Sve je u ekstremima. Svijet je paradoksalan. Mi klizimo na relacijama i preostaje nam da donesemo neumitne i neopozive odluke. Ili ćemo jesti ljudsko meso, koje se našom zamrlom savješću za nas već kolje u Bijafri, ili drugdje po svijetu, kako se već jede u kanibalističkim filmovima jednog duha koji počinje vladati, duha Antikrista, duha novog vampirizma, koji se slika ali u čije ime i mala nesretna Suzan Atkins uzima viljušku i zabada je u ljudsko tijelo, ili ćemo jesti Božje tijelo, u misteriju transupstancijacije na euharističkim gozbama. Ili ćemo ubiti životinju u nama ili ljudsko u životinji kakva može sutra postati čovjek, u »društvu u kojem je sve dozvoljeno«, *society permissiv*, koje se već programira.

Harmonija je narušena. Sukob je bremenit i bit će potrebno vratiti se izvorima, s tim da se ne dozvoli pobunjenicima da zamute izvore.

Iskreno govoreći: moja Crkva me ne umiruje. Ona me razdražuje. U njoj je dosta usnulih pastira. Nitko nema pravo, u ovom trenutku, da spava.

MILOST KAO BOLEST

Moj prijatelj Jakov doživio je šok katolicizma. On je Polužidov čiji su roditelji završili u komunizmu. Upoznao sam ga, ne bez straha, s nekim jezuitima. Spremao se za krštenje, postio je i molio se. Ležao je prostrt na kamenom podu u crkvi sv. Petra. On je morao doživjeti ono što sam na

sličan način ja doživljavao. Jezuiti su se pomjerali k zemlji, spuštajući se s neba transcendencije. Bez Boga nema čitave jedne dimenzije; svijet je dvodimenzionalan, prizeman, površan, horizontalan. Plašio se ući u jednu horizontalnu crkvu. Horizontalna crkva je isto što i sravnjena sa zemljom. Nad ulazom su se srebrila slova: A. M. D. G.

Moj prijatelj je doživio udarac milosti, a milost ljudima sa zemlje, površnim ljudima horizontalne crkve, izgleda kao ludilo. Veliki novinar André Frossard u svojoj knjizi »Dieu existe, je L'ai rencontré« opisuje kako ga je jedan liječnik liječio od milosti, koju je smatrao bolešću što prolazi ne ostavljajući nikakve tragove na razum.

Jakov je jednoga dana htio da konvertira jednog jezuita u katolicizam. To je ljudima moglo izgledati luđački, ali ja mislim da je ovo upravo čas kada se mnoštvo katolika i svećenika mora preobratiti, u duhu Evanđelja. On je svlačio jednu ličnost i postajao novi čovjek. Oblačio se u Krista.

Tih dana podsjetio me moj vrli prijatelj, poznati psihijatar Vladeta Jerotić, na jedan čudan paradoks: ono što je ludo pred ljudima može biti mudro pred Bogom. Trijezni svijet, kao posljednja faza mjesečarskog svijeta, ne može shvatiti Krista ni njegovu nauku. Ona je ludilo za Grke i sablazan za Jevreje. Moj prijatelj je dosta patio u tom trijeznom svijetu. Bio je izoliran, u kući. Na blagdan Prikazanja pobjegao je u crkvu.

Još jednom, na kršćanski način, htio bih govoriti o alkemičarskoj formuli V.I.T.R.I.O.L. i o nužnom posjetu paklu. Nema čovjeka, pogotovu nema velikih ljudi, ako nisu doživjeli metafizički užas. Čovjek mora proći kroz pakao, kroz strah i trepet da bi se oslobodio himera i iluzija, da bi prestao biti mjesečar, da ne bi živio kao svinja zaveden pjesmom Kirke. S gospodinom Jerotićem razgovaram o »inicijatičkom ludilu«, o prolasku kroz pakao, kroz užas, kada se raspada stara ličnost i rađa nova. Danas je trenutak sinhroniziranog rasula svih vrijednosti, svijet kao i Crkva nalazi se u agoniji; humanizam, spiritualnost, umjetnost, filozofija, sveučilišta, veliki i mali organoni, sistemi, plauzibilni svjetovi, države koje izgledaju moćne, ideologije, integrizmi raznih boja, ljudsko JA, obitelj, sve je pred rastrojstvom u šizofreniji ludog, ludog, ludog svijeta, što može biti kaos »inicijatičkog ludila«, nove renesanse, nužno okrenute k Bogu, ili — kraja svijeta. I u tom trenutku sinkroniziranog rasula i agonije sve stoji jednako pred istom dilemom i odlukom.

MIRO GLAVURTIĆ